

סיוון התשס"ח

בס"ד

"עולם חסד יבנה" - שיעור במגילת רות לחג השבועות

1. המהרי"ל בהלכות שבועות

"מגילת רות אומרים ביום שני וכל אחד מברך לפניו על מקרא מגילה..."

2. מדרש רות רבה ב, טו

"אמר ר' זעירא: מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים."

א. התערבות הקב"ה בסיפור המגילה

3. רות ד', פס' יג'

"ויתן ה' לה הריון ותלד בן".

3. מדרש רבה ז' ו'

"אמר רבי אליעזר: בועז עשה את שלו, ורות עשתה את שלה, ונעמי עשתה את שלה, אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי".

4. מגילת רות פרק ב', פס ג'

"ותלך ותבוא ותלקט בשדה, אחרי הקצרים; ויקר מקרה - חלקת השדה לבעז, אשר ממשפחת אלימלך."

5. מגילת רות פרק ד', פס א'

"ובעז עלה השער, וישב שם, והנה הגאל עבר אשר דבר בעז, ויאמר סוּרָה שָׁבָה-פֶּה פְּלִנִי אֶלְמָנִי; וְיָסֵר, וְיָשֵׁב."

6. נעמי וכלותיה מיחסות ארועים לקב"ה

"... כִּי שָׁמְעָה, בְּשָׂדֵה מְוָאֵב-כִּי-פָקַד יְהוָה אֶת-עַמּוֹ, לְתֵת לָהֶם לֶחֶם. וְ... אֶל בְּנֵתִי, כִּי-מָר-לִי מֵאֵד מִכֶּסֶם--כִּי-צָאָה בִּי, יַד-יְהוָה."

"ותאמר אליהו, אל-תקראנה לי נעמי: קראן לי מְרָא, כִּי-הִמַּר שְׂדֵי לִי מֵאֵד."

"אני מלאה הלכתי, וריקם השיבני יהוה; למה תקראנה לי, נעמי, ויהוה ענה בי, ושדי הרע לי."

"ותאמר נעמי לכלתה, ברוך הוא ליהוה, אשר לא-עזב חסדו, את-החיים ואת-המתים..."

"ותאמרנה הנשים, אל-נעמי, ברוך יהוה, אשר לא השבית לך גאל היום; ויקרא שמו, בישראל."

ב. המגילה מתמקדת בגלגוליה של משפחה אחת בישראל

7. מגילת רות פרק א'

(א) "ויהי רעב בארץ"

(ו) "כי פקד ה' את עמו"

8. מגילת רות פרק ד' פס י"ז

"ותקראנה לו השכנות שם לאמר, ילד-בן לנעמי; ותקראנה שמו עובד, הוא אבי-ישי אבי דוד"

9. זוהר חדש א' ד'

"אמר רבי יוסי בן קסמא, תמה אני אם מגילה זו לא באה אלא ליחס זרע של דוד. רבי אליעזר ברבי יוסף אמר: להודיע זרע דוד שהוא כסף צרוף."

10. בעל בכור שור על בבא בתרא דף י"ג עמ ב'

"לפי שבשבועות מת דוד המלך, והקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, ואם כן נולד גם כן בשבועות, ולכן קורין מגילת רות ליחס את דוד ביום לידתו."

11. דברים פרק כ"ג פסוקים ד'-ז'

"לא יבואו בקהל ה' עד עולם... לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם"

ג. הטרגדיה של משפחת אלימלך

12. מגילת רות פרק א' פסוקים ג'-ה'

"וימת אלימלך, איש נעמי; ותשארה היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, כעשר שנים."

וימתו גם-שניהם, מחלון וכליון; ותשארה, האשה, משני ילדיה, ומאשה."

13. מדרש רבה רות פרשה א' פסקא ד'

למה נענש אלימלך ע"י שהפיל לבן של ישראל עליהם לבוליטין שהיה שרוי במדינה והיו בני המדינה סבורין עליו ואומרים שאם יבואו שני בצורת והוא יכול לספק את המדינה עשר שנים מזון כיון שבאת שנת בצורת יצתה לה שפחתו מעילת בסידקי וקופתה בידה והיו בני המדינה אומרים זהו שהיינו בטוחים עליו שאם תבא בצורת הוא יכול לפרנס אותנו עשר שנים והרי שפחתו עומדת בסידקי וקופתה בידה. כך אלימלך היה מגדולי המדינה ומפרנסי הדור וכשבאו שני רעבון אמר עכשיו כל ישראל מסבבין פתחי זה בקופתו וזה בקופתו עמד וברח לו מפניהם הה"ד וילך איש מבית לחם יהודה:

ד. הדמיון בין אלימלך ולוט

סיפוריה של רות המואביה (והיא מכונה כך במגילה שבע פעמים, ומתוך ברכת הנשים לנעמי "אשר היא טובה לך משבעה בנים" משמע שמספר זה של שבעה הוא בעל חשיבות) מחבר אותנו לראשיתו של מואב החל מלוט.

14. בראשית פרק י"ג פסוקים י"א-י"ג

יא ויבחר-לו לוט, את כל-כפר הירדן, וישע לוט, מקדם; ויפרדו, איש מעל אחיו. יב אברם, ישב בארץ-כנען; ולוט, ישב בערי הכפר, ונאחל, עד-סדם. יג ואנשי סדם, רעים וחסאים, ליהוה, מאד.

15. ירמיהו מ"ח

(לא) על בן על מואב אגליל ולמואב פלה אַזְעַק אֶל אֲנָשֵׁי קִיר חָרָשׁ יְהוָה:

(לד) מזעקות חשבון עד אגללה עד יחף נתנו קולם מצער עד חרנים עגלת שלשיה כי גם מי נמרים למשמות יהיו:

16. רש"י על הפסוק "ויסע לוט מקדם"

"ומדרש אגדה הסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו"

17. רש"י על בראשית י"ז

(ח) לאחוזת עולם - ושם אהיה לכם לאלהים אבל (בר ישראל) "הדר בחוצה לארץ כמו שאין לו א-לוק."

18. בראשית י"ט

ל ויעל לוט מצוער וישב בהר, ושתתי בנותיו עמו, כי ירא, לשבת בצוער; וישב, במערה--הוא, ושתתי בנותיו. לא ותאמר הבכייה אל-הצעיכה, אבינו זקו; ואיש אין בארץ לבוא עלינו, פֶּדְרָךְ כָּל-הָאָרֶץ.

20. מגילת רות פרק א'

יא ותאמר נעמי שְׂבָנָה בְּנִתִי, לְמָה תִּלְכְּנָה עִמִּי: הַעוֹד-לִי בָּנִים בְּמַעֲי, וְהִיוּ לָכֶם לְאֻנְשִׁים. יב שְׂבָנָה בְּנִתִי לָכֵן, כִּי זָקַנְתִּי מִהֵיוֹת לְאִישׁ: כִּי אִמְרָתִי, יֵשׁ-לִי תִקְוָה-גַם הַיִּיְתִי הַלֵּילָה לְאִישׁ, וְגַם לְדֹתַי בָּנִים. יג הֲלָהוּ תִשְׁבַּרְנָה, עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ, הֲלָהוּ תִעֲגְנָה, לְבִלְתִּי הֵיוֹת לְאִישׁ; אֲל בְּנִתִי, כִּי-מֵר-לִי מֵאֵד מִכֶּם--כִּי-יִצְאָה בִּי, דִּד-יְהוָה.

ה. הדמיון בין אלימלך ליהודה**21. מגילת רות פרק ד' פס' י"ב**

"ויהי ביתך בבית פֶּרֶץ, אֲשֶׁר-יִלְדָה תָמָר לַיהוּדָה--מִן-הַזָּרַע, אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לְךָ, מִן-הַנְּעֻרָה, הַזֹּאת."

22. בראשית, פרק ל"ח

א ויהי בעת ההוא, ויבך יהודה מאת אחיו; ויט עד-איש עדלמי, וישמו חירָה.

ב וירא-שם יהודה בת-איש פְּנַעֲנִי, וישמו שוע; ויסקחה, ויבא אליה.

23. בראשית ל"ח

ג ויסקח יהודה אשה, לער בכורו; ושמה, תמר.

ד ויהי, ער בכור יהודה--רַע, בְּעֵינֵי יְהוָה; וימתהו, יְהוָה.

ה ויאמר יהודה לאונן, בא אל-אשת אחיך ויבם אותה; והקם זרע, לאחיך.

ו וינדע אונן, כי לא לו יהיה הזרע; והיה אם-בא אל-אשת אחיו, וישחת ארצה, לבלתי נתן-זרע, לאחיו.

ז וירע בעיני יְהוָה, אֲשֶׁר עָשָׂה; וימת, גם-אתו.

ח ויאמר יהודה לתמר פֶּלְתוּ שְׁבִי אֲלַמְנָה בֵּית-אֲבִיךָ, עַד-יִגְדַּל שְׁלָח בְּנִי--כִּי אָמַר, פֶּרֶץ-יָמוֹת גַּם-הוּא כְּאֲחִיו; ותילך תמר, ותישב בית אביה.

ו. היבום אצל לוט ובנותיו-הדמיון והשוני בינו ובין היבום במגילת רות:**24. דברים כ"ה**

ה כִּי-יִשְׁבּוּ אֲחִים יַחְדָּו, וימת אחד מהם ויבן אין-לו--לא-תהיה אשת-המת החוצה, לאיש זר:

ו במה יבא עליה, וילקחה לו לאשה ויבמה.

ז והיה, הבכור אשר תלד--יקום, על-שם אחיו המת; ולא-ימחה שמו, מישראל.

ז. היבום במעשה יהודה ותמר, והדמיון והשוני בינו ובין היבום במגילת רות**25. בראשית פרק ל"ח**

ח ויאמר יהודה לאונן, בא אל-אשת אחיך ויבם אותה; והקם זרע, לאחיך.

ט והוא מוצאת, והיא שלחה אל-חמיה לאמר, לאיש אֲשֶׁר-אֵלָה לו, אֲנֹכִי הִרָה; ותאמר, הִכֶּר-נָא--לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטָּה, הָאֵלֶּה. יו ויכר יהודה, ויאמר צדקה ממני, כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיהָ, לְשִׁלְחָה בְּנִי; וְלֹא-יִסֹף עוֹד, לְדַעְתָּה.

26. מגילת רות פרק ג'

" ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר:

ח. היבום והחסד במגילת רות**27. מגילת רות פרק ד'**

י וגם את-רות המואבית אשת מחלון קניתי לי לאשה, להקים שם-המת על-נחלתו, וְלֹא-יִכְרַת שֵׁם-הַמֵּת מֵעַם אֲחִיו, וּמִשְׁעַר מִקְוֹמוֹ: עַד-יָמֵי אֲתֵם, הַיּוֹם.

28. דברים פרק כ"ה פס' ו'

"והיה, הבכור אשר תלד--יקום, על-שם אחיו המת; ולא-ימחה שמו, מישראל."

29. מגילת רות פרק א' – החסד הראשון

ח ותאמר נעמי, לשתי כלתיה, לְכַנָּה שְׂבָנָה, אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה; וְעֵשָׂה (יעש) יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עִם-הַמֵּתִים וְעַמִּדִי. ט ויתן יְהוָה, לָכֶם, וּמִצְאֵן מְנוּחָה, אִשָּׁה בֵּית אִיִּשָּׁה; וְתִשְׁקַל לָהֶן, וְתִשְׁאַנְהוּ קוֹלָן וְתִבְכְּיָנָה.

30. מגילת רות פרק ב' – החסד השני

יא וינען בעז, ויאמר לה--הגד הגד לי כל אֲשֶׁר-עָשִׂית אֶת-חַמּוֹתֶיךָ, אַחֲרֵי מוֹת אִישֶׁךָ; וְתַעֲזָבִי אֲבִיךָ וְאִמֶּךָ, וְאֶרְצָךָ מוֹלְדֶתְךָ, וְתִלְכִי, אֶל-עַם אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם.

יב ישלם יְהוָה, פְּעֻלְךָ; וְיִהְיֶה מִשְׁפְּרֶתְךָ שְׁלֵמָה, מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-בָּאת, לְחַסּוֹת תַּחַת-כַּנְּפָיו.

31. מגילת רות פרק ג'

(ל) ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר:

32. מגילת רות פרק א'

טז ותאמר רות אל-תפגעני-בי, לעונך לשוב מאחריך: כִּי אֶל-אֲשֶׁר תִּלְכִי אֲלַךְ, וּבְאֲשֶׁר תִּלְיִנִי אֲלִין--עִמָּךְ עִמִּי, וְאֵלֶיךָ אֵלֵךְ. יז בְּאֲשֶׁר תִּמְוֹתִי אֲמוֹת, וְשֵׁם אֲקַבֵּר; כִּי יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי, וְכִי יוֹסִיף--כִּי הַפְּנוּת, יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

33. מגילת רות פרק ב' – החסד השלישי

כ ותאמר נעמי לבלתי, בְּרוּךְ הוּא לַיהוָה, אֲשֶׁר לֹא-עֲזַב חֶסְדּוֹ, אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַמֵּתִים; וְתִאֲמַר לָהּ נַעֲמִי, קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ--מִגֵּאֲלָנוּ, הוּא.

34. מגילת רות פרק ב'

ו וינען, הנער הנצב על-הקוצרים--ויאמר: נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא, הַשֹּׁבָה עִם-נַעֲמִי מִשְׂדֵי מוֹאָב.

ז ותאמר, אֲלֵקְטָה-נָא וְאֶסַּפְתִּי בַעֲמִרִים, אַחֲרַי, הַקּוֹצְרִים; וְתִבּוֹא וְתַעֲמוּד, מֵאֵז הַבֶּקֶר וְעַד-עֵתָה--זֶה שַׁבָּתָה הַבַּיִת, מֵעַט.

35. מגילת רות פרק ב'

ב ותאמר רות המואבית אל-נעמי, אֲלֵכֶה-נָא הַשָּׂדֶה וְאֲלֵקְטָה בַשָּׂבָלִים--אֲחֵר, אֲשֶׁר אֲמַצֶּא-חֵן בְּעֵינָיו; וְתִאֲמַר לָהּ, לְכִי בְּתִי.

36. מגילת רות פרק ב'

ח ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי, אל-תלכי ללקט בשדה אחר, וגם לא תעבורי, מִזֶּה; וְכִי תִדְבְּקִין, עִם-נַעֲרָתִי.

37. מגילת רות פרק ג' פס' א' – החסד הרביעי

"וּתִאֲמַר לָהּ, נַעֲמִי חַמּוֹתָהּ: בְּתִי, הֲלֹא אֲבָקֶשׁ-לְךָ מְנוּחַ אֲשֶׁר יִיטַב-לְךָ."

38. מגילת רות פרק ג' פס' י' – החסד החמישי

"וּתִאֲמַר, בְּרוּכָה אַתְּ לַיהוָה בְּתִי--הִיטַבְתָּ חֶסְדְּךָ הָאֲחֵרוֹן, מִן-הָרִאשׁוֹן: לְבִלְתִּי-לְכַת, אַחֲרַי הַבְּחוּרִים--אִם-דֹּל, וְאִם-עֹשִׂיר."

39. מגילת רות פרק ד' – החסד השישי

א ובעז עלה השער, וישב שם, ונתנה הגאל עֵבֶר אֲשֶׁר דָּבַר-בְּעִז, ויאמר סוּכָה שְׂבָה-פֹּה פְּלִנִי אֲלַמְנִי; וְיִסֹר, וְיִישֵׁב. ב ויסקח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים, מִזֹּקְנֵי הָעִיר--וַיִּאֲמַר שְׁבוּ-פֹה; וְיִישְׁבוּ. ג ויאמר, לְגֵאֵל, חֲלַקְתָּ הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר לְאֲחֵינוּ לְאֵלִימֶלֶךְ: מִכֶּרָה נַעֲמִי, הַשֹּׁבָה מִשָּׂדֶה מוֹאָב. ד וְאֲנִי אִמְרָתִי אֲגַלָּה אֲזַנְךָ לְאִמֶּר, קָנָה נָגֵד הַיֹּשְׁבִים וְנָגֵד זֹקְנֵי עַמִּי--אִם-תִּגָּאֵל גֵּאֵל, וְאִם-לֹא יִגָּאֵל הַגִּידָה לִּי וְאִדַּע (וְאִדַּע) כִּי אֵין זֹלַתְךָ לְגֵאֹל וְאֲנֹכִי אַחֲרֶיךָ; וַיִּאֲמַר, אֲנֹכִי אֲגָאֵל. ה וַיִּאֲמַר בְּעִז, בְּיוֹם-קִנּוּתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נַעֲמִי; וּמֵאֵת רוּת הַמוֹאֲבִיָּה אִשְׁת-הַמֵּת, קִנִּיתִי (קִנִּיתִי)--לְהַקִּים שֵׁם-הַמֵּת, עַל-נַחֲלָתוֹ. ו וַיִּאֲמַר הַגֵּאֵל, לֹא אוּכַל לְגֵאֹל- (לְגֵאֹל)- לִי--פֶּרֶץ אֲשֵׁחִית, אֶת-נַחֲלָתִי; גֵּאֵל-לְךָ אֶתְּהָ אֶת-גֵּאֲלִיתִי, כִּי לֹא-אוּכַל לְגֵאֵל.

40. מגילת רות פרק ד'

(יג) ויסקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן: (יז) ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אָבִי יֹשִׁי אָבִי דָּוִד: (יח) ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את חיצרון: (יט) וחיצרון הוליד את כם וכם הוליד את עמינדב: (כ) ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה: (כא) ושלמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד: (כב) ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד: